کاڼي دل

په آئینې خندنه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar
Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائیټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوندَ نهٔ کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
روبے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۳۰۰۰ ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
"دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره ځابونه راوړي "[1]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نهٔ دي پکار ځیه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے۔ اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بیخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به ئې نو ستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستوماني سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو رومبۍ مجموعه " راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي " کښې چاپ شوے دے. باید چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه" د بنائستونو د صحرا وريځې "کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جایزه اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غند نه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هایکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بیخي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبنې بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه او باسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نااهلۍ د پېتو لو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جامُزه يې واخستلې شي. خوله هرڅهٔ نه وړاندې زهٔ ښاغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې دَ کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هايکو دَ پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي او لولي او دَ تصفيه شوُ اختلافاتو دې په بيا بيا بې ځايه ګردان نهٔ کوي ځکه نو اوُ دې ښائي چې زهٔ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلے يم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي.

"راته غوږونو کښې ښکړې شرنګوي، نوم هم ښايُسته او دَ ټاټېل کټه اپ هم ښايُسته .... دَ اکثرو ملګرو نه چې ماکوې تبصرې پړې ولوستې يا واوُريدې دَ هغې په باب به زهٔ څهٔ ووايم، خو دا به ووايم چې که د اظهار دَ کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې ددغو ښاغليو معترضينو دَ قانع کولو دپاره مواد شته.[۵]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې داحقيقت څرګند کړے وو چې:

"دَ ټپې شاعر ورک وي او دَ هايکو شاعر ژوندے او معلوم وي.[۶]"

لهٰذا ګڼو ناقدينو ددې خبرې په ترخ کښې سنجيده او طنزيه

ردّ عمل ښکاره کړو. دَ مثال يو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔[۳]"

دوېمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړهٔ يو او دَ ټپې دَ خالق نوم چاته نهٔ وي معلوم نو دَ چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هائيکو يې را ژوندے کوي، مطلب دا چې دَ ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف دَ خپل ځان غم په مخه کړي دي.[۴]"

دَ حيرانتيا خبره دا ده چې ګران تنقيد کونکو ښاغليو اخر څنګه دا فرض کړهٔ چې ګني اظهار الله اظهار په فائې ژوند کښې دَ ټپې دَ اهميت نه انکار کوي دَ خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هايکو په تخليقي سطح دَ فرد دَ انفراديت نفي نهٔ کوي او خود نمائي چې دَ تخليق کار فطرت دے ورته هايکو کښې دَ تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضين دې پخپل ګريوان کښې سر دننه کړي او اوُدې وائي که چرې دَ پښتو ژبې يو شاعر اديب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هايکو، افسانه، ناول، خاکه، ټکل وغيره ليکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې دَ پښتو دَ ادب پنګه او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمايه نهٔ شي تسليمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاريخ ، ثقافت ، تهذيب ، رسمونو او دَ مذهبي ، سماجي او نفسياتي رويو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي - خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي - اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دَ دې رنګا رنګ اصنافو دَ سپړدو نه سپوره پاتې شي - اوس هر کله چې تخليقي انفراديت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حېثيت برقرار ساتي - نو بيا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نهٔ ورکېدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے - نوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکي بناغلي معترضين دي که اظهار الله - اظهار -

راقم الحروف ليکلي وو

"هېچې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے ې هايکو په آفاقي تناظر کښې دَ دنيا دَ هرې ژبې ، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي"[ه]

دې خبرې په ترڅ کښې بناغلے اسير منګل ليکي :

"ٹپے نے صرف علاقائی يا پشتو ادب کو متاثر کيا ہے جبکہ ہائيکو کی عالمی پذيرائی ہوئی ہے - ميرے خيال ميں ٹپے کی جو عالمی پذيرائی ہوئی ہے وہ ايشياء کے کسی اور صنف کو نصيب نہيں ہوئی - يہی وجہ ہے کہ انگريز مستشرقين نے زيادہ تحقيق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابيں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کيا ہے"[ج]

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب بناغلي اسير منګل کوي - هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوئ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې - مقصد مې دا ؤ چې هايکو دَ دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کېږي او ټپه دَ بين المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو ، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده - او هغه هم دَ بنيادي ساختياتي تبديلو سره - اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسير منګل اتفاق نهٔ لري نو بيا دې ماته په انګرېزۍ ، اطالوي ، فرانسيسۍ جرمني ، روسۍ ، چينۍ ، فارسي ، اردو او دَ دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلي شوې يو څو ټپې او ښائي ولې ددې

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دي او لیکلې کېږي. چې ګڼ مثالونه ئې شته. زما په خیال ښاغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئ نا کلې شوې مقصد ته پرې تقویت رسېده شي.

ګران ښاغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "انې اینالو" کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید ئې جبر قلم کړي دي. لیکي:

"نن انې اینالو کو میتو نوزي هوم کښې زیږېدلې ځنې هایکو د فحاشۍ اعلیٰ ترینې نمونې دي بلکې دا ښه په ذوق سره ویلے شو چې انې اینالو کو میتو نوزي هوم کښې زیږېدلې ځنو هایکو ته بیلو پرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هغه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نووارد صنف دے چې ځنې لیکوالو دې فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا ویل نه غواړم چې ښاغلي مشتاق مجروح دې څنګه اعلیٰ او ارفع ادبي لغتي بانډې لږ غور او کړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د ځنډنئ در اقدام دے دغه

رنګ د ادب د خپرې نظریې ته زیان وررسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې ښاغلي مشتاق مجروح ځنځ ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د دې غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول راته هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورې وي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې نور وېټل زيات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند وړ ښکاري او ښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونو پکښې په داسې هنر اوښندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لټرېچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو لذت پرست "بهشتي زېور" ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهٰذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ. اوس که یو ښه خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب ناخوندې کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوځول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هائیکو باندې د فحش ګوئي تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې یو دوه هائیکو وړاندې کېږي.

واده کښې پام کوه ناوخته نه کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نه راځي
نو د کوهي ټولي چینې اوچې شي

زه نه پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې ته مجبوروي چې دا او پاروڼو چې نقل کړے شوي هائیکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څه ترغیب شته او نه ئې معنٰی د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو واده ورله اوکړه. ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هائیکو:.

کړنې له سر راوړه نادانۍ ګټي
ګرګ چې د کومې چرګې نه ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په بچو پرې نه دي سستول پکار کښې نو مازغه ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې لوستونکي فېصله اووائي چې فحاشي زما په هائیکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هائیکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زه د دا رنګ هائیکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوٰی بېخي بې ځایه ده. چې ګنې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نه ده خوره کړې مګر هائیکو کښې دا سې کېږي.

زه پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر و او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه خبره دا ده چې ښاغلي مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو ګڼې هغوي فقط نفس کُشي او برګزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا ګڼې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.

د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نه دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېر لے کېږي.

یا قربانے :

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثري به شي مېنه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نه راکوینه
، سورے سورے په ګولو راشي
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې ګڼ تاویلات او توجیهات وي ګڼې نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نه ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته دغه اعزاز ښکلے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نه ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو مبیع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګڼې نو داسې حالتو نه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنې اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زمونږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زمونږ متقدمینو دومره څه وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څه پرېښي نه دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ما ته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلي دي چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نۀ شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي"۹

زۀ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او ليکلې شي خو
په دې کښې څوک څۀ کولې شي چې اوس نوے ګُول د ټپې په
مقابله کښې د هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بيا دا چې لوے
تحريکونه په مخالفتونو نۀ مري بلکې نوره وده او زور موي.
محرکيف د ښاغلي مضمون نګار د حوالې ددې ليک نه قدم
په قدم د هائيکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د 'انې اينګو ليکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بيا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زۀ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او ښاغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته د نوؤ ليکونکيو ګله مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته د وېلو دپاره هېڅ نۀ دي
پرېښي اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګنې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرئيلزم، ترقي پسندۀ
ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال د تلازې وغيره کوم فکري
او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمينو د هغې خوب هم نۀ وُ ليدلے او د هغوي د
خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نۀ برېښېدل
زۀ دا منم چې زمونږه کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخۀ بنيادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول
ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوىٰ چې ګنې د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نۀ دي پرېښي زياتے او
سينه زورې ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنيا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمينو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې بږدي. لهذا عصري پښتو به د تخليقي زره چاودون د مرحلو نه خامخا تېروي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو څکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده څکه چې نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نهٔ صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګمايانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړي ده چې د هايکو خند ونکي ئې وخت په وخت په څهٔ نه څهٔ شکل کښې کوي. زهٔ منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرې ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سايکاټرسټ نهٔ پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ډيپارټمنټ اختلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نهٔ دے کړے او نهٔ د هايکو د ږغونکو د هغوي نه د علاج کولو څهٔ شهادت په لاس راغلي نو بيا اخر څنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پيدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو ورپه ادب ورته زهٔ دا وئيل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېدا کوونکې وسیله او مې آف فیشن ګڼل کېږي او ما الفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال قبول کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکوونکي مخل وي د ټکل لیکوونکي
ول الله وي او د ټپې خالق ګېې وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره ښه توقي حربه او وسیله وي
او هغه مزاح چې منبع یې نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الې اینار کو هائیکو د مضمون نګار
بناغلي شتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې کنې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکوونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي.
ډېر بې ځایه په دې د چې یو هائیکو لیکوونکي هم دا نه
دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي
میرغپ کبادي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ما کنزتم" غونډي د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکوونکے بناغلے شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې یې د هائیکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سره څه ووائي زموږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سوبڼ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داوُد په خپل یو مضمون کښې
د هائیکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه
مصرعه یې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي منله
اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب
ددې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ [۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسري کو خو ډېرې
نيمګړتياګانې په کښې محسوسيږي او يو ځاے نيم کښې په
کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ
پروت نه کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني
تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلوميږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي
ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او تيکنيکي ارتقاء په
نظر کښې نه دے ساتلې ګنې نو هايکو به ئې د اوولسو[۱۱] څپو
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نه
راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف
نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړلے شوي قيود او حدود نه
پوره ته کول غواړي. ګنې نو د جاپان درېمې هايکو ليکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې
اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي
ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو
ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت
لازمي پکار وُ.

بهر حال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون صياد
صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون
او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحر متقارب په ښودلې شوي بحر نهٔ مقطع کيږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بيخي تقطيع نهٔ کيږي.
هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهيږي
ساده ماشوم دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې ځکه نه بلکې تسبین ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو کښې یو حرکت او غورځیږي خو همیشه داسې نه وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمیر به ئې اوونس[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غار کښې دیکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپانې ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفی هایکو لیکلي که ازادې او معرا هایکو پابندي پرې نه دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړه کښې چرته هم ځاے نه ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کیږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پریشان داوُدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځاے شوے دے."

زه منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پریشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقولراے نه ددې غلط فهمۍ خوریږي او اندېښنه ده چې ګني په هایکو کښې پوره مضمون نه بیانیږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نه وي خو په لیک کښې ئې دي طرفته د پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځایه نه وي چې ګني د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګني ارتقائي مرحلې تر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانه انځورونه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې د داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کیږي چې په هایکو کښې دي پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کیدے.

پاتې شوه د بناغلي پریشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هر دري مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز نظمونه یې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ته په واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده خو دَ هایکو دَ اوریدو نه پس ورته داسې محسوسیږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کیږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره یې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کیږي. کیدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دِ خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کیږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زور موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پریږدي چې دَ دوستونکي ذهن په خپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې رابیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلیدي توري یا نکتې پکښې پریږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کیدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسیږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتیدو نه دا ثابتیږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې کنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې کنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. مل

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح دَ خدائے په قدرت دَ جوسي خوبنسه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې دَ خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار ته اخستے کېږي. بهر حال که یو تخلیقي غورځنګ دَ هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک دَ غزل چاربېتې یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې دَ معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو دَ ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته دَ جوهرې دَ نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په اېرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوٰی کوم چې دَ اختلافاتو او مخالفتونو اېرې به دَ هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې دَ هائیکو په ورستو دَ یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو دَ مسائلو سبب

دَ تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې دَ خیال لوړوالے، دَ جذبې افاقیت، دَ ژبې دَ نزاکت ادراک او شعور او دَ تخلیق دَ زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي دَ خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو دَ خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې دَ ګلاب دَ ګل وږمې دې په هر ګل کښې پېدا شي کنې نو ټول ګلونه به دَ خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعرې مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې دَ خولې دَ خوند دَ بدلولو دپاره هم یو ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم دَ ټپې دَ مدافعینو په صف کښې او دریدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې دَ چا دَ هیڅ قسمه دَ دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے دَ ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې دَ "ہائے کیوں" دَ سرخط لاندې دَ هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں......... اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں ۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته دا خبره علم ضرور پکار وه چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نه شي ساتلې او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولې شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوچي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نه وي لګولې شوې - بحر کیف زه ښاغلي اباسین ته داسې کڼې شمېره ټپې په ګوته کولې شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وسلو نه انکار اونکړي . او س که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلې کېدې نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څه اووائي -

ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نه ده. په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلې وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نه وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا تپبّب وي نو ښه نه په سهولت ئې دا وېلې شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څه ځانته منطق وي . هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نه شي . بحر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نه شي کېدے چې د هایکو دې اړو مرو درې مصرعې وي. باید چې هغوئ د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه . بله د تعجب خبره ښاغلي اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے ." کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د ټپې سیلابونه یا څپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څه بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

ترې راپیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په کښو. بحرونو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور وکوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلې اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لړې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوې.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق يې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانه به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپیدا کېږي
چې آخر هائیکو ته د ټپې مېړهٔ یا خاوند وئیل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دا داسې
خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوښ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي:

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے ۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں ۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے -------- ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں ------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ------- ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔" [14]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثانمنهٔ وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوئي یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هائیکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو [illegible]
"څریکه" "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي. دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې وُ چې خپل وجود کښې دَ توانائي دَ فقدان له سببه ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پوښې نهٔ ده وېشلې چې خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپانۍ صنف وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف دَ خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې ددې په څانګو کښې پښتنو شاعرانو دَ پښتون بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي او دَ بیوې تنه ورې وړې شکل اخلي. دَ پښتنو سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو واري بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې دَ مفتیانو دَ سره جواز نهٔ پیدا کېږي ادب څهٔ شریعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې دَ ښاغلي دا ارمان وي چې کښې هغه دې دَ ادب درېیم مفتي او منلے شي نو بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې دَ ادنیٰ مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه دا یو ځائے کېږي او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې دَ اعلیٰ دَ تلازم او دَ علم دَ وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے نهٔ شي. ممکنه ده دَ مفتي اعظم دَ منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې دَ ادنیٰ مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې دَ ادنیٰ مفتي دَ نسبت سره فتوی دَ منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هیڅوک ئې هم او نهٔ مني. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین دَ ادنیٰ او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته دَ ادنیٰ مفتي تأثر ورکوي. والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته بدعت په کوم خیال وېلي دي ځکه چې دَ تخلیق عمل یو مقدس او سپېځلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو دَ تخلیقي زړهٔ چاوُدون راز بېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي څو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکونکو د څلېریشتم اپرېل دوه زرم د روداد ترځنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حېثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې ځکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه درونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او ښکاره ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بیخي درسته ده. ځکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وومنلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتو په میلمه دوسته سیمه بې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دے چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بیش بها ملغلرو نه ډکیدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښ توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نه لري او په ذهنونو یوه سترې کوونکې خاموشي خورَوي. د مثال په طور هره ټپه د "یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خورَوي. او ددغې ډانګورو د ملاتړه بغیر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "یا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هیڅ حال کښې د خپلو تاکلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خیال د نرګسیت یو رنځ دے.

ښاغلے پروفیسر داورخان داؤد لیکي!

"د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي."

نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې "یا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپې سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوې فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا کانو ته ګلکول به لاس اووړمېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي ـ بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتې، داخلي او خارجي تجربې دي په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتې او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدې شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښځي د ستومانۍ لړې نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي ردعمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼي په ځاے پروت وي نو درونه وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځاے اودرېږي نو وسنړ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه دا تلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ځي وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ځنې مضبوطې کړي. کني نو په بل صورت کښې به ئې ادب ځپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي - ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي - اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي - دا ددې صنف اوله برخه ده - ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې مطابق وي - دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي - دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے." [13]

مثلاً :

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه

داخو دې باسي له جهانه

دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې

ستا د ګوګل په ښاريه کښې

ځان ترې ساته بچې اوږده لړي لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه

ځکه خو وايم چې ډېر مه کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ويل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل د يو نوزاېدلي صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هيئتي تنوع هيڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکيږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو صنف د پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې وړمبو مصرعو سره په قافيو کښې تړلي دي او بيا ئې د يوې ټپې په تړون

نظم سره ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج يا کلائمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووايم چې د ښاغلي سهيل خټک ټپيز هم د ټپې په ستوږځ کښې هيڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خيال ترخپله حده کوشش نه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپيز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هيئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پيوند کارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ښکاره وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قديم فارم باندې هيڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لټه او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي يعنې ساختاتي ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحريکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ حاوي ضرور اغوندوي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نهٔ لنډ تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به دغه اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګوېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هايکو ښهٔ نهٔ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زمونږ د خاورې سره هيڅ خپلوي نهٔ لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده ور رسولې شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زيان او تاوان ور رسيدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتنو د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او ښهٔ په ايماندارۍ سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځينې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے. دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او بريالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتنو په سيمه نهٔ صرف ځواني او جوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا د دې خبرې روڼ ثبوت دے چې هايکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. د دې باوجود که ځينې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې لږ کچه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزورې ځينونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما يقين

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه به هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې رښې ښخېږي ، ژوراثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گني زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو ډېر بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز را پورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي . چې ژبه او ادب پرې وده مومي - ذوق ته پرې تسکین رسي - ذهن ته تفریح بخښي - ضمیر پرې را بیدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده - بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو ، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبنې او ناخوبنې باعث گرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده -

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بېخې خوا خوږي نشي کېدے - څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ او س هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري -

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هائیکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت
پېښور ، ۹ ، مئ ، ۱۹۹۸ء .

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي
سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار
ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، اتې ایسنډ کو هائیکو ،
غیر مطبوعه .

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي
سلمان پرنټرز بابو جهند روډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ،
ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، اتې ایسنډ کو هائیکو ، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً ״

(۹) ایضاً ایضاً ״

(۱۰) پروفیسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص : ۹۷
تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور
خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوونس نیي جي ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۲) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن

(۱۳) ایضاً ״ ایضاً ״

(۱۴) ״ ،

(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور
۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسین یوسفزے ." ہائے کیوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور
ادبي ایډیشن -

(۱۷) پروفیسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص : ۹۲
تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او دوه اصناف " اولس کوټه
ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې د
ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ
هغوي په شکریه او ډېره مننه -

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه يقين پورته شو
ميانديې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاجولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غښتې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنۍ جوړې کړي
ځان کړي ملجانه بیا مې نهٔ پېژني
مور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې پښتنو پرده شي
چې دَ اننګې ټکلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پټې کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما دَ وینې ډِرپ خټې دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانډې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

○

بل څوک به څرنګ رانه تا خېلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاږي وو
نو کیدړانو به وو تپول خوړلي

○

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انېړویو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نهٔ شې
چې دَ جامو استرې مې مانه نهٔ شي

○

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اوویني ځادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

○

شېرینې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله ستروونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جوړې کښې زمونږ خیر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شبېرې تبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کره ځي

نو زما شونډې به پتري نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېر بدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېرم که مې تږول کلے په کاڼو اولي

وائي زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندوې پروا نشته دے
واې په ګېډه دې نصره يم خو
راله پېدا چرته د سر سپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو ښمتا خو نه ده
چې ې په لاړو ګړ کوے شيرينې

دا چې په څه فريب کښې ګېډه ې ته
ستا سرتېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پټو سترګو پرې باور مه کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نه اوځې
د ملا منډه د جمات پورې وې

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوڅوې

بې ځايه نه دې ويرېدل د ښکلو
زما د تندې انتها داسې ده
بت هم رېږېږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښه پته ده
ته د کمځو ولونه مه پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

ربړ دې کړي خپرخو دا شکون ښه نه دے
پېغله دولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څه ننګيالي دي قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نه شي
څوک به په کانړو کښې قلم ګکوي

خاورې به پوے شو د تعليم په مزه
مازيګرے چې شي چپو ته د سيند
کتاب ورلړه کړو ګلان لانيسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېريانو په دولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستوریس زمونږ د لارې ځنډ خو نه وے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکلي ناه په يو دو دا اوښي

زړه اخر صبر کړي سلګو کښې واښي
کوه چې هرڅا سره مينه کوے
خو شي له ځان کور ته دا اورسوه

په هيڅ فریب دلاسه کيږمه نه نه
کټ چې پردے شو خو د نيمې شپې شو
سترګې مې نه ورځي که ډېر ستړے يم

زړه کښې مې اور د ميني بل څنګله شي
د چا په کور کښې چې شپږيني نرما
لوږه ژوندي ' انغري مړه پراته وي

خمه سلام د هواګانو په رخ
يم د سپرليانو د ورلي په مثال
ځان راته مه سپاره بې کوره نه شي

شونډه مې رو رو د بچي شنه کيږي
اوزه په دې سوچ کښې راګيرمه چې
دوه توري يو تيکي کښې ځاے څنګه شي

Scanned by CamScanner

داړۍ وهمه سرچينه يم د ژوند
تا به ليدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نو وي

زه خو دنيا ته فرشته ښکارمه
ډېره له دغې ويرې نه خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نه شي

څه بې حسې ده په ماحول کښې دښار
پراته دي قتل توريالي د وطن
زه هغې مون باندې ښکم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څه وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيرينې
مننې زما او خوښه خپله کوې

د برسنلۍ ګل ځې شيرينې زما
که په جېب کښې هم مېشته ځې مدام
تور به دې پورې په لمنه نه شي

چې دې بس کړو له ډرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيرينې زما
خولې ته تو کلي لاړې نه راځې بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم

خو بې ننګې ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ

ځکه به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته وئیل

سختې بې ځایه په ورو مهٔ کوه

تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو

مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ

تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم

په تسلو دلاسه کېږم مه نه

زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غوارمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان

خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه

خو لږه منړه تړې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تېندک شمه زهٔ

شیرینه اووائې په خود کښې اوسه

داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ئې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

○

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

○

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته موهم واچوې نو
د مشرانو فېصلې به منو

ماښځه غوښتلې وه او دا ښځه اوشو
نن مې له هر ښځه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږې چيچل اوليدل

○

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پړې ړنده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېلې که پوزه کټې

○

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شو کوې مانه زما لوېته
نو ستا شمله به ښکته جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونيسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم د مينې تقاضې منمه
قسم دې ما په هيڅ ويلې نه وو
خو واره چې خولې مې د اوخوړې

ځوانه ځوانې او د سپرلي مازيګر
داسې په يو بل کښې غرق شوي وو موږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زموږ کار نه لري
حد کښې دې اوسې ګنې ښه به نه وي
موږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شيريني
خو ګوټې او يو کښې دوه بېدل ښه نه وي

خدايه شته دښمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لويه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دي خوصرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

○

ځان پخپل زور باندې ژوندې ساتمه
ګني نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاۍ راکوي

○

ژاړي له سره لوپټه دړي کړي
واڼي بصر له کوره شپې مه کوه
ګني نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچي ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

○

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

○

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږدۍ تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې مخ ځان له د بېټو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتنې نه ووځي
مړګ دې روا دے خوشحال خټک ته
د نمر خاته نه مخکښې ځان رسوه

زما د زړه داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تور د شپې بیا
ما سره ستوري یې پښتونې کوي

بې وفا نه یم خو شیرینې زما
د زانګو سیل چې را روان اووینم
زړه زما هسې په هوا غونډې شي

پرېږده خنګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اوریې بې خوندې نو ته
د خیل میړه خبره هم نه منې

هرو قلم تړې راخستلے نه شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وانې
راله په لاس باندې کېږدي جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نه رسم
وانې چې ستانه زړه اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېر شوې آخر د لوېټې پسکې کښې

○

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

○

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تیندکه

ګرانه شوه وېره د پښتو یالنه
پلار یې په سونن بانلې جرګه کړې وه
لور یې د شپې تیاره کښې کور پرېښے دے

○

غلهٔ راختلي دي په کور، غلي شه
سوځ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

○

راورې چې ماله پلو شي د سحر
څوک یې پلو قدرې هم اونهٔ وینې
کورته د شپې تیاره کښې ځان رسوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان يې يو نېي جوله ته د چا
واڼې نور وړاندې مې نظر نۀ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

پۀ ژوند کښې ګټه او تاوان څۀ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادۀ ارمان مې اورژېدۀ

مور يې نن پلار ته پۀ حيرت اوويل
خدائے شته چې لور مو وادۀ کړې ده نو
اوس هر و مونږ کره مېلمه نۀ راځي

اوواڼې نۀ پورې کوم نکرېزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېلنه
نو سرۀ لاسونه دې پۀ شرق اونګې

د پښتنې کومه ادا اوښتايم
پۀ کومه ورځ چې زۀ پۀ کور کښې نۀ يم
له آئينې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پۀ ورته هم کتلے نشي
آ چې سر توره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوپټه لوپټه

Scanned by CamScanner

ساړهٔ ساړهٔ اُهونه ښاله کومې
ستا د خولې تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د داوړې بتان

○

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وائې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلې کړېده

○

خو نښه دې خپله ده خو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپوږمۍ
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولي

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دَو دننه

○

وائي بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

○

زهٔ ېې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَ عمس
پېغلې اننګې کښې په خرپوسو شولې

يم د تعبيږ د بلا ګانو خوراک
په کوم فرېب باندې دهوکه کېږم ځان
ياران په بېړه باندې پياز ګرځوي

دا بنه انصاف دے آفرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا ځوک ګفت قدرې کوے نشي

پردې وطن کښې مې زړه خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښائسته پېغلوکې
مسافران درته يادېږي که نه

مئيه دا چې ستا د زړه ننداره مئه
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شو کومه له تا

ستړګې په ما باندې بېخي تورې دي
کورته په وړه سوده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېګلې يم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونيسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کښېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واښې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شو چې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه ځکه تېر ماښام ېې
د ښار په څوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنک په خوند پوۓ شمه زۀ
ذره هم خپل سې تۀ نۀ پرېږدې ما
شېرينه ماته مېلوګان ګڼړوي

دا نۀ چې پوۓ نۀ يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زۀ به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته ګښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارۀ لار کښې تيندک نۀ شمه

Scanned by CamScanner

خدایه! ستا په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما او وويني
څه رازداري خو ستا د مور او د لور

○

زه چې د سيند چپو ته کورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه او وايه چې څوک يمه زه

○

بنه روغ رمټ يم چې بهر يمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاويذ کړے دے

دا حقيقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپړلو پسې ړندېږو څکه
موږ به په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

○

موږ به په سپوږمۍ ته وو پخوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږ د کور
درشل که او درېږي د يوال پرېوځي

○

بنګړي په لېچو کښې په خيال شرنګوه
چې په سينه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دريابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه وایمه
بنګړي دې مات شه د پینزیبو سره

ددې ستم به څه تعبیر کوي څوک
ښه چې مې غرق کړې نو شېرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولي خوشحالی او خوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ده پرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کښېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوږ حق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړه پورې ښه کلک اونيسم
د ښائستونو، د جمال شاعر يم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې چوک کېنې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې د لور له سره شال رابښکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو اورږو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نيسي

ساه راله دوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د ګل سينه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. مابنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږي ماړهٔ شو
خو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

څمه چې وړاندي
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندي

قد مې لوړېږي
او جينکۍ دَ کلي
ما ته ښکېږي

غم مې لږ سپک شو
ما اېښي ته کښل
ځان را ته ورک شو

څڼې مې بد رنګ شوي
چې پېرې هوا اوګي
آئينه زنګ شوي

اور دے سینو کښې
شپېږينې مه ووبېږه
په ګوټ اوبو کښې

○

څان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپېږلې رنګې

○

لوټ شو اخلاص کښې
اووايه پاتې څپه شو
د ګل په لاس کښې [illegible]

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژرنده به وار وي

○

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وايم رښتيا دي

○

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دا مینوې شړې
په هر قدم خوځوي
د خلقو چیرې

○

اور کښې انغښتي
ستا تصویرونه گورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زر ځي
ژرنده د سوال پیاله ده بو
چرته کېني کړي

په ټال چې ځانگي
ځنې زړهٔ ستړې پېغلای
اور ته ورداننگي

○

ځې چې دې بنگل کرم
خدائې شته د هرې سیمې
خاوري به گل کرم

○

نیت دې خراب دے
گڼې نو هر وگړے
گل د گلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښځې سپک شي

جنګونه کېږي
په تويودو د وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څڅکي
چې دا ښاريان همېشه
پيې د يوتل څڅکي

نمر چې پرېوځي
ستا له کرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر دوفنه زيات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وينې څڅېږي

○

سپېلي ېې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ويجاړ شي

يو خوب او خيال دے
کارغهٔ ذده کړے کله
دَ زرکې چال دے

○

داڅهٔ ناتار دے
اوس هر يو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو يو څاڅکے هم
ما ته درياب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

هسې به ونړ شې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځې
کومې به شنړ شې

شماري بس ستوري
دَ شپې راپاسوې ما
کار راله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ ګلو لښتې

سندرې وائې
را تېول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

○

اووايي پوے شوي
ته چې مئين شوې په ما
لاړلي توے شوي

○

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه حجره کښې
د بنګړو شرنګ شي

○

اوس هسې ژاړې
ته راځې خولې ته به رته
تو کلې لاړې

○

دا څهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

خوښې دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه ،
نو مخ دې سور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړه زخمونه
چا ته زۀ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پسخېڼي ټپې
زۀ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري ګکارۀ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نۀ شي
د چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځي زما سپورے
وائي هر څهٔ منم خو
راته به گوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته بخښي
وائي يخني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو کمل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووستلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تاته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

زړونه مې رنګين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه ځ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق څڼه رانده خو نهٔ دي

خدائے شته مرۍ ته به دې لاس پرېوځي

چې دَ هټیانو غلا په تېښته کوي

اووائي بتول دَ اکیبعن کسے دے

ایتکو ته هسې خوشحالېږي څله

څوک لیوني نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب

چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي

نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند

خپتې مو اوخوړې جذبې دَ وفا

یو بل ته اوس دَ مینې خط نه لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر

دراز قامته، جادوګرې پېغلې

ډېر مې ګیله کړي چې منتر پخوي

شپېرینې تا سره له دغې ویرې

وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم

زما به تا سره کوږش دن ماته شي

Scanned by CamScanner

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي ئې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سر ئې غرمه کښې
زړ د کونترو سېل را والوځوي

ناسا پې کړنکه کړي نیاز بینه واڼي
د زړه په سر مې په ټوپک او وله
خو چړمنکي په لاس کښې مه رانیسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په يو درز دړې شوه

يوسمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ماله بهٔ څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ اديرې حدونه
ټول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره ايرې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وې که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وې او نهٔ خور وې دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک ئې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانئ زېږکي ئې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شے ورته ما ووئيل
دَ لوونې شونډې يې رپ اونيوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انسترویو اخلي
ساه په سکیندو شي ځه په کرانه واخلي
ستا سوځه خیال دے د وادهٔ پاره کېنې

○

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اوښکرم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

○

سر مې قربان کړم خو د چا د پاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

○

داسې نڅورې کړم از مېښتو نو د ژوند
شېرینې ستا خانه بد وش یادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاو نه کوي

○

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماډي ټکيا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپله کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم د چا، سزا د چا لویږي دا
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

○

سپک راته مهٔ ګورئ که غزن نهٔ کوؤ
کښې خوبونه به مو هم کړو حرام
مونږ د چا میراث خوارهٔ خو نهٔ یو

○

زړهٔ یې غلبیل، زلفې یې تار په تار وي
وېل یې زهٔ ډېره بې خونده یم
کښې نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

شهیدېږي او باسه زکوٰة د حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خېرات نهٔ کوي

○

سر به بې ځایه درله څهٔ خوږوُم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

○

په څهٔ پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني میوه اونیسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راله مه راوړه نادانۍ جیني
بلا کړمې ده په وجود کښې زما
پام چې پسترې چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې ئې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تورپورې کړي

شیرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لادیه
ویرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا ئې ته ئې حسه جیني
زما د زړه د قیامتونو درزا
خدائېګو د کاڼي بت کښې ساه راولې

یې د سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب د چا نیتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه ګلالۍ سم کړ خپلې ثني خوک

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري څهٔ کوُ
درانهٔ پښه وُنه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نيغه کړو

پرېږده چي پېغلي ځي په خپله لاره
چېړه ئي مه کښي ستومانه به شئ
توري ځي دي که راپاري شولي

وايم چي تږولي ستوماني به اوځي
خو ولي دا ارمان مي اوښهٔ رژي
کورته چي راشمه نو لا ستړے شم

شيرينه اووائي قربان شم له تا
غزل غزل مي راخوربنږي په زړهٔ
ستا هائيکو رانه تېږي هېږي کړي

دوه ورځي ژوند دے تاته ښهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېرمني
سرکښي پرېږده دَ شېطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم بدم دَ کابل جينکی
راته په لارو کښي شيندي کتلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ یې له سترګو لګېدو اووېستم
ما له قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله ټول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غریب سړے یم خو ګل ښائسته ګي زما
دَ چا عشقونو ته پسخېږ مه نه

ګڼ تصویرونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نیمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غږ ټوله چې ګل شي په قیامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدا ښکلو پیکه ښکاره شي

زنه مې اونیسي، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل نه ده کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مهٔ اوځه

سینه ته ګلونه ورکړ ندار کړي وائي
ځه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ ه مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې راښکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
ګڼه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نه پېژندو ښکارې هسې
لکه په ګړوګیې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نۀ وُ ستا
شپې ینې ما په اسمانونو غوښتې
څۀ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نۀ کوي

توبې ویستلې یو نوکس وېل ئې
کور کښې چې صبر نۀ وي بې بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، ربېي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ويرې نهٔ پرانيزم
زما د زړهٔ په رنګې تږق اونهٔ چوي
تهٔ چې شېرينې پوکنهٔ پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرئ ته وانهٔ چوي
د کور انګړ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ د تېول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګرېږې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

ږړونو کښې او د مینې یل کړې ګټې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدای ښکلو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
څې چې د کور درشلې اوغورځوؤ

شپږینې زړهٔ دے نرم تر وے نه دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کاڼي اویو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو بغرې شي
اوښخلې خپلو کښې ډېران بېلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
تر څو چې چرګه کوړکه شوې نه وې
نو په هګو باندې بچې نه کښېني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سري دي سرتوري نهٔ شي
تازه تازه غومبيق غومبيق پېغاي اوس
كس كي خبرات پسې ' دواكي غورځوي

فتنه فساد به تري جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ كلي
دَ كوم چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بيخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چي تول دي په اوبو وړي دي

لا په شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموني وطن كښي هاغه رنګي
خالق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

وصل مي لا فلله يو ويشتمه صدي
دي كښي كوڅه كښي يو ملنګ چغه كړي
سحر را اونهٔ ختهٔ ' شپه تېره شوه

تا به وصل چي مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسي كوي مجبورۍ دي وي نن
فريم نه چي تا زما تصوير دړي كړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په څنګل به مې اوده پرتاه وې

○

ډېره کم عقله يې زما لېونئ
اوس دِ چا خولې خو څوک کنړلې نهٔ شي
زما په سر پاسره شر مهٔ کوه

○

مونږ په جامو کښې نهٔ ځائيږو په دې
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کور که سوران شو نو پروا دِ څهٔ ده

اوسنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتې راکوې
ستا په کنار کښې څو اوسېږمه نه

○

ورته مې اووې حيثيت څهٔ دے ستا
ويل يې غواړم چې بربنډ نهٔ شي څوک
پرتوغ اغوسې نه چرګوم لاليه

○

پېغلوکې ناوې خپل خاوند ته ويل
هر څهٔ چې کېږي پابندي نهٔ منم
زهٔ خو څهٔ ستا لاسو ته ناسته نهٔ يم

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې ته اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېږينې خپس به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نیستۍ غوټې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ ښځې د شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ به دې کښې هم سترونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ د بې خوندۀ اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

کله اوورېږي د نکهت قافلې
لکه د ګل وږمه وږمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیرونه وړشم

ټوله د زر او زور خپره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هلو پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوی زړونه دي
د پلار نیکهٔ هلو ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته ځرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوي

لږهٔ سر تېره ده یه خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب تر ېنه هم اووتو
نوره قسم دے وېره نشهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې چې
زهٔ هم دَ هائې بلې پرېشر مریض یم
زموږ دَ دوارو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېتاوي ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اووائي ، خان وېل چې ښکارلله به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادۍ دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رېښمینو لباس
په ما دَ اوسپنو نیني اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا آزار دې چرته اونهٔ وهي

Scanned by CamScanner

زړه به اخر ځنګله زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

ځه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

ښکارې چې خاورې مې په سر اړوې
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوسومې
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
د اورکو قافله لوټ کړله چا

موږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

یاران شپې شپې وریږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلي
دا تندغر زړه مې اور او نه کړي
شا به شېبې شېبې را اوورېږه

د خدای کارونو کښې څوک څه او وائي
ما چې ئې طمعې د خوږو کولې
د کړېلي نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلي مئين شيريني
واړه رنګونه چې راټول شي په ځاے
ترېنه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستوماني اوباسي
ګېنې نو داسې چرته شوي نه وو
د کوثر غنچې او د چينار اونو کښې

وائي جولۍ بد مې تر څو خالي وي
ګلونه نه کېږي انګڼ کښې زما
ما چرته ښار کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سېوا شي کله
پېغلې ځاري د بارانونو لاري

Scanned by CamScanner

اوسپارې خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشې بیا یو ساعت له ننه اودرېږې
ښکلې، زمونږ دَ وطن سپرلي دې

○

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونې نهٔ شمه
یوه د سپېرېن ګولۍ خو راکړه کنه

○

پېغلوکې هر قدم په خیال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله .بجلۍ سخته چټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وې کاروانه کوې
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساګ ترې سیلۍ یوسي چې ما اووینې

○

دَ زړهٔ دړزا راله په ځائے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړیال، شېرینې
وایم که ما باندې څوک دزې کوي

○

ګرنې اوازونه مې سنګسار کړي ضمیر
وایم که څوک مې په مرګ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پښې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کېنې راته پټې اووایې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له مابنامه چراغونه وژنې
په تا کېنې څه ناڅه تیاره خوښه دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کېنې نه وې
هر څه کېدے شې لېونی خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کېنې

تا بیا کومه د یو نوې سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږوې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دې
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوېح کومه
خلق به خپل مړي اوس څرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړهٔ زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې پې شمېره حادثې دي د ژوند
زړهٔ د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به تول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړهٔ زورونه لټونوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ يادوم
تول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه تولې په خوب اوده شي
تړېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وېښل ئې
پېښه د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اې د انځور کله چې چرته به ئې

○

خهٔ زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلې نهٔ شي

○

مړ نهٔ شم ځائې راکړه د زړهٔ په کورکښې
تاودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونیا شي کلي

شېرینه ګونجې په تندې راولې
وائې رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

○

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
او وائي ټول خوندونه یو رنګې دي

○

ستا د ښائست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان او پېژنم
ما د بوډۍ په ټال کښې مهٔ ځانګوه

خپلو هڅولو ته شېرینه واڼي
سر ته يې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه دَ پشکال لېوني

ډوزه دې پرې نهٔ کړې دَ قام لېونی
درنه په لاره ستړېدلې نهٔ شم
ته دَ وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

پېغلو وښل مونږ ته ګناه نشته دے
چې دَ خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاڅا چا سره لاړ اخلي

يې دَ نازونو اسوېلي شیرینې
ځان چیاله ورنهٔ کړې په لاس ...
ګلي رنګلونه به دې تول والوځي

وايي ګیلې دې په سر سترګو منم
مانه پلار وروڼې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له ځي

میاندي په داسي پښتنو بوري شه
پاسي پردي تورسري او تختوي
بیا يې دَ خوېندو څوک تپوس نهٔ کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دډې خبرې څهٔ جواز خو به وي
خدائے شته چې چا دَ چا نه غلا کړېده
دَ باز دَ ځالې نه تپوس السوځي

خدائے شته خبره به صفا کومه
دا خو ښځې بې انصافي ده کنه
اوس چې دَ ورور تېلوکښې خوښدې سوزي

کورکښې ساتل مرغِ زرین ښهٔ نهٔ وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نهٔ ښي خبر
ښځې راپاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوے
پړ پړن ده دَ سر سپورې دې مهٔ ورکوه
خدائے شته دَ کور اوښې څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځواني شهرېنې
تل دَ اسمان سره خبرې کوي

داسې بې وارې مې ساکانې نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا دَ بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له څخه تېرېدلے نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار را باندې مه څوروه

په مرو حساب دې تماشګير د حسن
ستا د نظر تاؤ يې چې اووهي نو
د کيکدانو اوبې څپې اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوستله
چې را رواني دې شوې اوښکې په مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼي شوې

په څه نا ترسې اورېدلے يمه
وائي که بل چاته دې او کاته نو
ستا کېږدې کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اوله
چې جوار کړو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته د هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سر توره نه شې

اووائي ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه درته یاد کړمه زه
خبره واوروي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبه خور له ځې نو
خدایګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

بنګل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې پـه دې خبره ما خـلـه نيسي
پيغلې د ښار داسې پيکه پيکه دي
لکه چې خوند ترېنه اوبو اوړے دي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پېغلې پکښې لغړې گرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په موږ
پکښې تور سرې چې سرتورې نه شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شـرين پيالې او نـه ځوانې نبه د ميږنې
باراني کـه لړې چېرته اورېږي
نـو هـواګانې سـوړ چيم يخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
گرانه! که ماله دې پتلون راوړې نو
په دوه ميله ټوپک به ځان اووژنم

درنه وادة ښځې لشه اوويسته
جوړې خاوند دې زوړوډ اوخته
تا خو د بوقې نه بلاغو بنتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه سېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره د لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملا مهٔ تړه
مار هم پردي لاس باندې نهٔ وژني څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې ودونه جوړ شي
مياندې په سپين سر ګډاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ د پردي ډېران خځله يمه

ماتېږي کانړے تل په کاڼي باندې
زهٔ د جاروګے چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې د ښار مېړمنو
نن د ګډانو غوښې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پاته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چا ته نیولے نه دے

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زه
شیریني تا سره مې ښه کړې وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند راندۀ شو
اے د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیریني ډېره نااوزګاره یُم خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه ختې
آ چې بدخویه یادېده کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زه به چکس کښې خامخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له دَ سېند ونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مېې غوښه بلا ګرمه وي

سرتوره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هړو ځواني رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رسبې مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښو کښې کړوندې مهٔ کوه

يو څاڅکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

اووائي تپولې دَ قسمت لوبې دي
خلق لګیا دي سنډاګان لوټي او
زمونږه ننګې مېښې پیے نهٔ کوي

وائي ترڅو پورې به زغم دے م
زۀ درته کور کښې لمغرې کومه
څۀ په کوڅو کښې لوړغی کوې تۀ

کم عقلې هسې پرېشانه ئې تۀ
دَ محبت غمونه بوجه خو نۀ وي
سترګې پېهو باندې درنېږي کله

منم چې کمې محرومۍ مو دي خو
کلے زمونږه هېروشیما نۀ دے
چې دَ سپېرلو پکښې وړې شنډې شي

میړه اوباسي له زړګو نه ویرې
اوس که اوښان ساتي شپېرینې زما
نو دروازې دې دَ کور تړلې نۀ شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هیڅکله مې یو ساعت له نۀ اودرېږي
آ لېونۍ مې همېشه یادوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تت چې دې نهٔ شي دَ ښایښت رنګونه
ځان زهٔ دَ مړګ ښځتوته نیسمه خو
لکه دَ سوي لاس به تا ساتمه

اوواني ټول دَ اکسیجن کمے دے
هیڅکو ته هسې خوشحالیږې ځله
څوک لیونې نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بیلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
دَ کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره ځلې ورته اوغورځېږې
خو پلیټیږې نه رواني اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه دَ رقیب توره ده
ما دَ جبو له ماده مهٔ ویروه

ستا په فریب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سر سپین شواو
تهٔ لا دَ توي پشکال کیدې ئې

Scanned by CamScanner

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوښو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصروفانه دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه ګنده ګنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوي

زما د زړه دوزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړه په دې ګلي کښې چینې اوچې شوې

وبل ئې رب دې پکښې خپل واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

وائي له هر چا په ماګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړه کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه او غوړځوي
وائي را اور سېزي پېړه بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوؤ
خدائے شته د هر وېکښې غوا لنګه شي

ګومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اوني له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شیطان غوږونه
ننه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لیچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګنې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیرینې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغیږي
څو چې ګزک نه شي پړسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوے د خاوند دے څکه
وائي که ماله يې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به څونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
څکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدائے شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دے چې
زما دښمن به په ما وز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي ململې ژمي کښې

ميانه دې لارې د بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ تقاضې د محبت پسې ژړنم
شېرینې څنګ کښې مې ویرږنې څله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اوواې دومره نادیده که نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
د سرو چاړهٔ په لړمانه منږمه

جوړې دستور نوې کوي وختونه
ما خو منږې هم ازار کړې نهٔ دے
د کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سر څکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

دړې په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې لل کل شومه شېرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوې نهٔ وې
ښکارې ! ښکاره بې انصافې دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې دې راوړي وو

Scanned by CamScanner

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد خامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه ترې وښتلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ړنړ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فریب داسونه مهٔ غوړوې
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړلے نهٔ شي

دَ بې حسۍ هر وخت څهٔ حد نشته دے
زړهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهکار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مينه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اور سېد شېرېني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخليق له درده څهٔ دې خبر
ګوتې چې نيسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

او وایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چړګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چینګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاتهٔ روم ورونه

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چیا
خدایږګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بنې وتلي دَ بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې ویل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خونده وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پریشانه شمه
خاورې به یاد کړي د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خوروي

منم فضا به معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وښې وړې د ګلو

محبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښېرېنه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پره څخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وپښو اوخوره

په یو نظر چې به يې زړه دماه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستوماني مې د وجود اونه ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وهي

○

د بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرينې
د طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هيڅ پلنبې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته ورسېدم
راله ارمان راغې د خپلې زمکې

بې له خټه وچې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

○

ډېرې شلېدلې . د رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
د سپي خرمن په ځان راواچوي زړ

○

وينه مو جام نه شي واورينه شپه ده
منم شيريني ډېره ګرانه ده خو
کتوې پخه کړه د زېتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزې پېتۍ نه بښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عېښونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته بېوزې هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېښتهٔ وے
هلته دَ کاڼو باراتونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مينې بښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ يم

منم چې هيڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبيرونو نه خوبونه بښهٔ وي

دا تقدس مې له ګناه ويروي
راته چې څخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

پکښې هيڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېرچاپېر دي د صحرا ريګونه
انسان په ورانې جزيرې کښې اوسي

○

چې ئې زما ګرمه ګرمي اوليده
نو دار خطا بېغلي له خپلي ويرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅکلي

○

غلے که ناست يم خو خو تکېږمه زه
ما خاموشۍ کانے کولے نه شي
غروته لاوا شيندي چې غر اونکړي

زه قدغنونه په چا نه بدمه خو
ښه ته په ښه بد ته به بد وايمه
حجره ، جمات کښې خلق فرق کوي

○

پرېږده د ښځې بد دې مه وايه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نه ختله

○

ورته چې وايم ښائسته جينۍ ده
شېرينه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا وړمبۍ څرېکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې گل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

پہ زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کښېږي
دَ ښار پہ ښېنک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
څه به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستې نهٔ وه

وائي شګونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شېرینه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې سپېلني درته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پېریان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ځې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وښل هر څهٔ په شرق اونګله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

شپې دې ستا کیږي په سرو سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خامخا زړه به خرابیږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې یې ډولۍ د پلار له کوره اوځي
پوهه شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي څو
او وایي دا ځل راته غږ مه کوه
بیا به قسم دے داسې کار نه کوم

پخه توبه که یې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پړے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښــودلې دا خــبرې
چې د پهـانسۍ تختې ته ما خېژوي
اووایـه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانړے جوړ په کور شو زما
میرمنه داسې لله کله شـوه چې
لګیا ده تــوت تــه بیکیانه وانې

ستا سر تـېرۍ خو یادېدې کلې کښې
نن دې د چا سترګې لیدلې دي چې
د یوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راتـه خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژنه
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خـوارۀ وي د ذلت ســره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمرې ښخوند مۀ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقـه خبره ما کولے نۀ شـوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته چې ساه راله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لغړ بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بنائې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووې
خو د پیو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومتۍ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځې نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

کافي ـے دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هڅه د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته او س پام کړي زما

توبې اوباسه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
تو کلي لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په کوره باندې مرې دښمنان
خله یې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وینا د پیغمبر رد کوي
نو کوخه رب سپي ترینه ښه گڼمه

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امریکې خوندې په خوله کښې وي لا
یو زورآور یې بې ښتې کسه کړې

اثر پرېوځي په ماحول د گناه
د ښار له خلقو جوړه غیرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

موشکافي دي یې په شرق اولگي
چې شریعت سره په لاره نه ځي
بېځي زه داسې تصوف نه منم

ځنگه وي نوره د ایمان کمزوري
دا نه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېخي صفا خبره اوکړه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نه کوم

ګڼ ښائستونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې رانڅوړه داسې کړي
لکه د ناوې ځي په اور اوسوزي

بې حیا یه ضد دې داسې ریز مریز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع د انصاف مه کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زه پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څېرې بدلوي

وصل یې داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملي څکلي دي

Scanned by CamScanner

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غړېدلو سترګو هیڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاوده ستونه راته خَله کوي

که مې په کور کښې هیڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځپل ځان حلالولے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړه
زما چې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولو ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې بل بربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانهٔ اوګټې
ټوله شپه دې ګړوې حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښي هم نهٔ موي

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کاڼو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راته به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

د نرخه مهٔ اوځه د ګلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلا نهٔ کوي

پېرې چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپې هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساینس دا معجزه هم اووینه
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږې راولي

چې ئې په تې . وې اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په نیغو دوړ ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچي راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې نبلهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مرې شي دَ چا
چې سپر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې ئې لښ اوزېږ ول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو خَهٔ لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور څرخوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما ترمېنځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

ربښتیا وېنا به په هر حال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ ړپي
په ما توتان څله څنړې شیرینې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړې مبارک ورته د زړه واده شه
خو ستا د سپين سر نه قربان شم ابې
ماشې له میانده و نه چې شو کوي

هر څه چې وو خو تا به چون نه کوه
راته په شا چا تپوسه کړي جوړ
داسې چې خولې پورې دې بچې اوترو

درسره دا خبره نشه مسئله
که زړه دې تور دے له دنيا ناهله
نو بيا د کور سفيدي څله کوې

څوک د فطرت لارې نيولے نه شي
زخم چې سپوا شي تاته ښه پته ده
ګلانې شهلا ' آتش نشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچيچلې
وښل مې خپل علاج په وخت دې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چينجې شوې دے

څوک تر ېنه سمه ورځ ليدلے نه شي
راغبه مې اوښکو په رخسار خوارۀ کړه
ښکارې چې بيا چانه اوبه خروې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وښ دا لوی احسان به څوک هېر وي
لا جینکۍ د ښو کالو نه وي
د پېغلتوب غوړځنګ يې ملا ماته کړي

چا له هم نه ورکوي ځای په زړه کښي
په صفايي باندي يې مه تېروځه
هرو خپل ځ د اٰیینې نښته دے

سر که مي غوړې نو په خود کښي اوسه
که سيادلی دي په ځان راوستلي
سر به هر څه ته ور په خولي کړه زه

زه حادثو را ژوندے کړے يمه
را نه چي لاس د ميني رانبکلو تا
د سيند چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
څو ما څه داسي اورېدلي دي چي
خپله برجو له پردي باته بنه وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چي ته وريځي غرغنډه او نکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وښیه خړې پړې بړېدوه
یتیم که وږی هم خدائ خوشحاله کړیدو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

○

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوې
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼې هغه دروند وې چې پروت وي په ځائے

○

دَ حقیقت زهر کوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غیرت کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړې زما

○

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینې

○

شیرینې دا یو اعتراف یه کوې
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي آواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستر ګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم - فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library